

1 MAART 1940.

AFLEVERING II.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr J. HEIMANS, MICHEL ANGELO-
STRAAT 41, AMSTERDAM-ZUID.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2c OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

POSTCHEQUE EN GIRO 15205.

GEM. GIROKANTOOR AMSTERDAM V. 6482.

BANKIERS: INCASSOBANK

(Bijk. Linnaeusstraat).

PRIJS PER JAAR f 6.50 BIJ VOORUITBETALING

TREKVLINDERS.

Herhaaldelijk heeft Dr. Thijsse in den loop der jaren in dit tijdschrift een kort berichtje aan den vlindertrek gewijd. De reactie daarop van den kant der lezers is nooit bijster groot geweest. Toch hebben we hier met een zeer belangwekkend verschijnsel te doen, dat zeker met evenveel ambitie bestudeerd verdient te worden als de vogeltrek.

Waar komen onze trekvlinders vandaan? Voor het grootste deel uit het Zuiden, wat in dit geval wil zeggen: uit Noord-Afrika of uit de kustlanden van de Middellandsche Zee. Toch geldt dit niet voor alle soorten. Er zijn er ook, waarvan we met zekerheid kunnen vaststellen, dat ze uit het Oosten afkomstig zijn. Voor zoover we op het oogenblik kunnen nagaan, moet dit het geval zijn met het prachtige resedawitje (*Pontia daphidice* L.) en met den gelen lucernevlinder (*Colias hyale* L.). Ik kan dit met zulk een overtuiging beweren, omdat de zuidelijker vertegenwoordigers van beide soorten (tot in Noord-Frankrijk en bij *hyale* zelfs tot in Zuid-België toe) tot een ander ras behooren, dan wat wij hier waarnemen. Maar waar ergens in Midden-Europa

het centrum ligt van waaruit wij onze immigranten van die twee soorten krijgen, dat is nog een onopgelost raadsel.

Er bestaat eenige overeenkomst met den vogeltrek, maar er zijn ook heel groote verschillen. Van het pistooltje (*Plusia gamma* L.) weten we door de serieuze waarnemingen der Engelschen, dat de vlinders in Mei of Juni naar onze streken komen, hier zich voortplanten, terwijl in het najaar hun afstammelingen weer naar het Zuiden terugtrekken. In den winter is hier dus geen enkele gamma-uil te vinden. Dat komt aardig overeen met het gedrag van zwaluw en ooievaar. Maar lang niet alle trekkers handelen zoo. De meeste leggen hier wel eieren, die ook wel weer een nieuwe in Nederland geboren vlindergeneratie opleveren, maar het lot van bijna al deze dieren is, dat ze hier te gronde gaan. Zoo gaat het met atalanta's, lucernevlinders, doodshoofdvinders enz.

In den vlindertrek zit iets zeer onregelmatigs. Er zijn soorten, zooals de atalanta en de gamma-uil, die geen enkel jaar op het appèl ontbreken, al wisselt hun aantal natuurlijk heel sterk. Maar andere worden jarenlang niet waargenomen, zooals de prachtige oleander-pijlstaart. Of ze kunnen in zoo'n gering aantal aanwezig zijn, dat ze nauwelijks opvallen. Een mooi voorbeeld daarvan is de oranje lucernevlinder (*Colias electo croceus* Fourcr. = *Colias edusa* F.), die in de zomervacantie van 1938 in ons geheele land is waargenomen en, vooral in het Zuiden, in flink aantal, terwijl ik voor 1939 slechts twee waarnemingen ken.

Wanneer het een goed trekjaar zal zijn is ook nog niet zoo makkelijk te zeggen. Wel geloof ik, dat we een mooie kans hebben, als het in Zuid-Europa een zeer warme zomer is. In 1938 kwam dat tenminste heel mooi uit. Maar er moeten ook andere oorzaken bestaan, die ons nu waarschijnlijk nog niet bekend zijn. Waarom was bijv. de distelvlinder, ook een immigrant uit het Zuiden, in 1939 zoo talrijk, terwijl de andere zuiderlingen ternauwernood opvielen? Waarom waren de atalanta's en gamma's in 1939 veel later en werd de meekrapvlinder (*Macroglossum stellatarum* L.) door zoo weinigen waargenomen? Zoo kunnen we wel doorgaan met vragen. Maar de antwoorden kunnen pas komen, wanneer we over een uitgebreid feitenmateriaal beschikken. We zullen moeten beginnen met waarnemen, noteeren en de gegevens verwerken. Dat is de eenige manier om wat meer van den vlindertrek te weten te komen. De Engelsche vlindermensen en natuurliefhebbers zijn daar al een aantal jaren mee bezig. Die hebben een prachtig functioneerenden trekvlinderdienst met over het geheele land verspreide waarnemers. Zoo ver moeten wij ook zien te komen. Er is al zoo vaak en met zooveel succes een beroep op de medewerking van de lezers van De Levende Natuur gedaan, dat ik er met een gerust hart nog een verzoek aan durf toe te voegen.

Hieronder volgt een kort lijstje van vlinders. Er zijn veel meer immigranten, maar de moeilijke en zeldzame soorten laat ik weg. Ik zal al heel blij zijn, wanneer we nu eindelijk eens elk jaar een overzicht kunnen publiceeren van de gewone soorten, waar eigenlijk niemand op let en waar we dus het minste van weten.

Wat U te doen hebt, is dit: U noteert van de volgende vlinders wanneer U ze

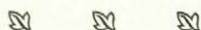
waarneemt, waar en hoeveel. Als het kan ook, of ze gaaf of afgevlogen zijn. Bij atalanta's is dat zoo mooi te zien: de overwinterde immigranten hebben verkleurde bruinzwarte vleugels, de hier geboren exemplaren, die ik al in Juli gezien heb, zijn prachtig diepzwart. Natuurlijk moeten ook vondsten van rupsen genoteerd worden en wie er verstand van heeft, zet er bij, of die al volwassen waren. Zoo kunnen we bijv. bij doodshoofdvinders ongeveer berekenen, wanneer de vlinders aankwamen. Wie niet alle soorten kent, die ik opgeef, neemt alleen de hem bekende, al is 't alleen maar desnoods de atalanta. Ziehier de lijst:

1. atalanta (*Pyrameis atalanta* L.).
2. distelvlinder (*Pyrameis cardui* L.).
3. gele lucernevlinder (*Colias hyale* L.).
4. oranje lucernevlinder (*Colias electo croceus* Fourcroy).
5. resedawitje (*Pontia daphidice* L.).
6. doodshoofdvinder (*Acherontia atropos* L.).
7. windepijlstaart (*Herse convolvuli* L.).
8. meekrapvlinder (*Macroglossum stellatarum* L.).
9. viervlakvlinder (*Oeonistis quadra* L.).

Het kan ook zijn, dat U een trek waarneemt van vlinders, die hier overigens wel thuis hooren. Witjes zijn daar bekend om. Noteer ook dat zorgvuldig. Zet Uw notities het heele seizoen voort en stuur ze mij tegen den winter, dan werk ik de vele gegevens, die ik hoop te ontvangen, zorgvuldig uit. Aarzel niet, ook slechts een gering aantal waarnemingen in te zenden. Mijn adres is: Oude IJsselstraat 12, Amsterdam-Z.

Wie over gegevens van vorige jaren beschikt, bijv. Mei-data (of nog vroeger) van atalanta's, of wie verleden jaar *daphidice* waargenomen heeft, of wie andere mededeelingen over trekkers kan doen, zou me een grooten dienst bewijzen, ze reeds nu op te zenden.

B. J. LEMPKE.

DE ZWEMMENDE KOP.

Eens heb ik toch wat raars gevangen! Het was zo te zeggen een zwemmende kop. Op een winterdag waren ik en mijn broer op visserij in de wiergronden ten noorden van het eiland. In de verte zwaaide een driehoek heen en weer uit het water. We werden nieuwsgierig en voeren er heen. Het leek een haaienvin maar spitsier en bijster groot. Voorzichtig naderde ons schuitje. De vis trok zich daar niets van aan. Toen legden we een stropje om de vin en namen het dier op sleeptouw. Het was bepaald handzaam! In ondieper water maakte hij grond en begon te slaan met de vinnen. We draaiden hem op zij, want hij was heel plat. Daarna volgde de vis gewillig. Met veel moeite haalden we hem op de wal. Hij was zowat rond en bijna een vaam lang. Wezenlijk een mooi dier: groen van boven en zilverig bezijden. 't Model van de huid was als van de poellomp (snotdolf) maar nog veel dikker. Hij had een